

De mens kwam, en liet achter

Architecten Willemien van Duijn en Lieuwe Vos stelden een boekje samen met 'verlaten steden'. Steden die om economische redenen, natuurrampen of oorlog zijn verlaten.

DOOR TRACY METZ

Het slagschip', *gunkanjima*, wordt het Japanse eiland Hashima in de volksmond genoemd. Eind jaren vijftig was dit eiland voor de kust van Nagasaki, de woonplaats van vele honderden mijnwerkers en hun gezinnen, de dichtst bevolkte plek op aarde. Op een vierkante kilometer woonden tien keer zoveel inwoners als in de huidige binnenstad van Amsterdam. Op Hashima, dat eigendom was van Mitsubishi, werd tussen 1890 en 1974 steenkool uit de zeebodem gewonnen.

Toen dat niet meer rendabel was, is de 'stad' – die wel scholen, restaurants, winkels en zelfs een bordeel had, maar geen aarde, bomen of gewassen – gesloten. Hij is sindsdien verlaten, een langzaam in elkaar stortende stoffige ruïne waar de pannenen en afwasteiltjes nog op de plank staan.

Hashima is een van de verlaten steden die architecten Willemien van Duijn en Lieuwe Vos, oprichters van Buro3 Architecten, hebben opgenomen in het boekje *Abandoned Cities*, dat ondanks de Engelse titel in het Nederlands is geschreven. De

Bond van Nederlandse Architecten (BNA) nodigde hen uit om hun architectonische fascinatie in boekvorm te gieten in de zogenaamde Freestyle-reeks van BNA Onderzoek, in een mooie vaste vormgeving van bureau Thonik. „Je bevindt je tegelijkertijd zowel in het heden, het verleden als in de toekomst”, zo beschrijven Vos en Van Duijn hun belangstelling voor deze plekken die ze in de hele wereld hebben verzameld. „De mens kwam, gebruikte en liet achter.”

Soms kwam de mens niet eens. In de woestijn van Binnen-Mongolië is in 2004 begonnen met de bouw van Ordos, een nieuwe stad voor ruim een miljoen inwoners, maar de politieagent staat voor spek en bonen op de kruising: er woont bijna niemand. Te duur. Op Taiwan werd in 1980 de bouw gestaakt van het vakantieoord San Zhi, met zijn futuristische capsules van kleurig glasvezel. In 2009 is het afgebroken, maagdelijk maar onherstelbaar vervallen.

Verreweg de meeste steden zijn om economische redenen verlaten. Kolmanskop in Namibië bijvoorbeeld, een door Duitse gelukszoekers gebouwd dorp, in-

clusief kegelbaan, theater en de eerste tramlijn van Afrika. Nu zijn de kamers tot halverwege de ramen gevuld met zand. Opnieuw is Kolmanskop gekoloniseerd, maar nu door de natuur.

Soms was oorlog de oorzaak, zoals in het vakantieplaatsje Varosha op Cyprus dat al vier decennia door de Turken wordt bezet. De elektronikawinkels staan nog vol met de nieuwste modellen televisies uit 1974, in de parkeergarages staan auto's te verstoffen.

En soms was het de natuur. In de woestijn Californië ontstond na een dijkdoorbraak in 1905 de ondiepe Salton Sea. In de jaren twintig kwam het toerisme op gang, maar het meer raakte verzilt en de pelikanen en de vissen stierven.

Het laatste beeld van het boek is van een vervallen houten gebouw dat langzaam door zoutkristallen wordt gewurgd. De vrolijke ansichten van de motels en de hupse badgasten komen uit een tijdperk van onbegrijpelijke zorgeloosheid.

Bekijk meer foto's uit het boek op nrc.nl/inbeeld

Links: Prypjat, Oekraïne Foto Andreas Långström.
Midden, boven en onder: Doel, België Foto's Geoffrey Massaks en Hanneke Wetzler
Rechtsboven: Maunsell Forts, Groot-Brittannië Foto Hywel Williams.
Rechtsmidden: Oradour-sur-Glane, Frankrijk Foto Glenda Rees.
Rechtsonder: Salton Sea, Verenigde Staten. Foto Tofu Minx.